

Olena Krasnyak
*Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department
of Innovative Economics and Digital Technologies
Vinnytsia Institute of Trade and Economics
of State University of Trade and Economics*

Красняк О.П.
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри інноваційної економіки та цифрових технологій
Вінницького торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-639-3-24>

INTERNATIONAL TRADE OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF THE MODERN BUSINESS ENVIRONMENT

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

Міжнародна торгівля є однією з ключових форм економічної взаємодії між державами, що сприяє зростанню національного добробуту, підвищенню конкурентоспроможності та залученню іноземних інвестицій. Для України, як держави з відкритою економікою, участь у міжнародній торгівлі відіграє вирішальну та ключову роль у формуванні макроекономічної стабільності та забезпеченні сталого розвитку. В умовах сучасного бізнес-середовища, що характеризується глобалізаційними викликами, цифровою трансформацією та геополітичною нестабільністю, міжнародна торгівля України зазнає суттєвих трансформацій.

Міжнародна торгівля охоплює обмін товарами, послугами, технологіями та капіталом між державами та виступає важливим чинником інтеграції України у світове господарство, забезпечуючи приплив валютних надходжень і розвиток експортно-орієнтованих галузей.

О. Харчук підкреслює, що для того, аби Україна зайняла гідну позицію у зовнішній торгівлі, необхідно здійснити значні зміни у внутрішній політиці держави, з урахуванням змін у зовнішньому середовищі, запроваджуючи сучасні методи та інновації у різних сферах діяльності країни [1, с. 10].

О. Кульганік зазначає, у сучасних умовах міжнародна торгівля розвивається під впливом численних довгострокових чинників та потреб світового ринку [2].

На сучасному етапі розвитку міжнародної торгівлі важливо оцінювати її крізь призму нових реалій, що сформувалися в умовах глобалізації. У

таких обставинах міжнародна торгівля постає як система, що охоплює як мікро-, так і макрорівні, адже до неї входять постачальники, споживачі, державні інституції різних країн і міжнародні організації.

Автори [3, с. 7], зазначають, що основними чинниками, що сприяють розвитку міжнародної торгівлі, є наступні: поглиблення та розширення міжнародного поділу праці разом із інтернаціоналізацією виробництва; впровадження досягнень науково-технічної революції, які відображаються у модернізації основних засобів виробництва, створенні нових видів продукції, виникненні нових економічних галузей і вдосконаленні традиційних; посилення активності транснаціональних корпорацій на світовому ринку; лібералізацію міжнародної торгівлі, яка виражається у зменшенні чи ліквідації тарифних і нетарифних бар'єрів, створенні вільних економічних зон та спільних підприємств. Також важливим є розвиток економічної інтеграції через формування зон вільної торгівлі, введення єдиного тарифного режиму для країн, що не входять до інтеграційних об'єднань, а також створення спільних ринків та валютно-економічних союзів.

Останніми роками структура зовнішньої торгівлі України зазнала змін у зв'язку з військовою агресією російської федерації, втратою традиційних ринків збуту та переорієнтацією на країни Європейського Союзу. На рисунку 1 подано динаміку темпів зростання (зниження) експорту та імпорту товарів України у період 2021–2025 роках (січень–серпень).

Рис. 1. Зовнішня торгівля України товарами, %

До 2021 року відбулось активне зростання зовнішньої торгівлі, імпорт зростав швидше за експорт. З початком повномасштабного вторгнення з лютого 2022 по січень 2023 року аналіз обох показників показав різке падіння. Період 2023 року вказує на стабілізацію зовнішньої торгівлі, проявом є поступове зростання експорту та імпорту. Вперше експорт зріс швидше за імпорт у період 2024 року – позитивна тенденція для торгового балансу країни.

За період січень – серпень 2025 року експорт товарів склав 26 406,0 млн доларів США, що становить 95,7 % від рівня аналогічного періоду 2024 року. Імпорт при цьому досяг 52 634,3 млн доларів, збільшившись на 16,4 %. Негативне сальдо зовнішньої торгівлі склало 26 228,3 млн доларів, що є більш значним показником порівняно з аналогічним періодом 2024 року. Коефіцієнт покриття імпорту експортом у січні – серпні 2025 року дорівнював 0,50 проти рівня 0,61 за той самий період 2024 року, данні без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Зовнішньоторговельні операції проводилися з партнерами із 222 країн світу. Основними тенденціями сучасного етапу є Євроінтеграційна спрямованість, близько 60–65% зовнішньоторговельного обороту припадає на країни ЄС, насамперед Польщу, Німеччину, Італію, Румунію та Нідерланди.

За даними Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД) [4] – Європейський Союз залишається ключовим гравцем у географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами, хоча його частка продовжує скорочуватися через зменшення товарообігу на 8,1 %. Якщо в першій половині 2024 року ця частка складала 59,5 %, то за аналогічний період 2025 року знизилася до 50,8 %. Незважаючи на це, ЄС зберігає провідну позицію як у структурі експорту (57,5 %), так і імпорту (47,3 %) товарів (табл. 1).

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами України у першій половині 2025 року розраховано за даними Державної митної служби України (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами України у першому півріччі 2025 року

Експорт		Імпорт	
Країна	Частка в експорті, %	Країна	Частка в імпорті, %
Країни ЄС	57,5	Країни ЄС	47,3
Туреччина	8,6	Китай	21,3
Країни СНД	4,8	Туреччина	6,6
Китай	4,2	США	6,0
Єгипет	3,9	Велика Британія	1,9
США	2,7	Індія	1,8
Індія	2,0	Швейцарія	1,5
Алжир	1,7	Японія	1,3
Велика Британія	1,5	В'єтнам	1,2
Ліван	1,2	Південна Корея	1,1
Саудівська Аравія	1,0	Країни СНД	1,0
Інші країни	10,9	Інші країни	9,0

Попри стабільні та позитивні тенденції, існує низка проблем, що стримують розвиток міжнародної торгівлі України:

- нестабільність зовнішньоекономічних зв'язків через війну;
- логістичні обмеження та високі транспортні витрати;
- обмежений доступ до фінансових ресурсів;
- складність сертифікаційних процедур для експорту до ЄС;
- нестача сучасних технологій і низький рівень інноваційності виробництва.

Крім того, зберігається дефіцит торговельного балансу, особливо у сфері промислової продукції та енергоносіїв.

Майбутнє міжнародної торгівлі України тісно пов'язане з процесами післявоєнного відновлення, інтеграції у європейський ринок і цифровізації економіки. Основними напрямками розвитку, повинно стати поглиблення співпраці з ЄС через виконання Угоди про асоціацію та участь у внутрішньому ринку ЄС; розширення географії торгівлі з країнами Близького Сходу, Азії та Африки; розвиток інноваційного експорту, зокрема ІТ-продуктів, біотехнологій та «зеленої» енергетики; підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств шляхом модернізації виробництва та сертифікації продукції за міжнародними стандартами; активізація участі у глобальних ланцюгах через залучення іноземних інвесторів і створення спільних підприємств.

Міжнародна торгівля залишається вагомим чинником економічного розвитку України, особливо в умовах глобальних змін. Її успішність залежить від здатності держави й бізнесу адаптуватися до нових викликів, активно впроваджувати можливості цифрової економіки та налагоджувати партнерські зв'язки з провідними країнами світу. Розширення інтеграції в європейський економічний простір, посилення експортного потенціалу та модернізація виробничих процесів сприятимуть зміцненню позицій України на міжнародній арені.

Література:

1. Харчук О.Г. Міжнародна торгівля України: стан та перспективи розвитку. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2019. Т. 30 (69). №4 С. 7–11. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_4/30_69_4_2/4.pdf DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-27>
2. Кульганік О. М. Сучасні процеси міжнародної торгівлі України в умовах глобалізації. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/73.pdf DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.71>
3. Мазаракі А. А, Мельник Т. М. Сучасні тенденції та чинники розвитку зовнішньої торгівлі України. *Держава та економіка*. 2011. № 2. С. 5–14. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2011/02/1.pdf>
4. Зовнішня торгівля України товарами: підсумки I півріччя 2025 року. Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД). URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhнародni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-pidsumky-i-pivrichchya>